

INSIDER

APDROŠINĀŠANA

Izmaiņas apdrošināšanas sabiedrību uzraudzības kārtībā un civiltiesisko strīdu izšķiršanā

1. SPĒKĀ STĀJIES JAUNS APDROŠINĀŠANAS UN PĀRAPDROŠINĀŠANAS LIKUMS

2009.gada 25.novembrī tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes **Direktīva 2009/138/EK** par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapdrošināšanas jomā (*Maksājspēja II*), atbilstoši kurai dalībvalstīm jāievieš izmaiņas apdrošināšanas un pārapdrošināšanas uzraudzības sistēmā un kuras viens no galvenajiem mērķiem ir uzlabot apdrošināšanas nozares finanšu stabilitāti.

Lai ieviestu direktīvas prasības Latvijas normatīvajos aktos, Saeima 2015.gada 18.jūnijā galīgajā lasījumā pieņēma Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas likumu, kas stājās spēkā jau 2015.gada 1.jūlijā, taču atsevišķas likuma normas būs piemērojamas tikai no 2016.gada 1.janvāra, kad spēku zaudēs Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likums un Pārapdrošināšanas likums, kā arī normatīvie akti, kas izdoti uz šo likumu pamata. Jaunā likuma regulējums galvenokārt attiecas uz apdrošināšanas un pārapdrošināšanas sabiedrībām.

2015.gada 14.oktobris

Lāsma Freiberga, Mg.iur.

lasma.freiberga@vilgerts.com

Jānis Kubilis, Mg.iur.

janis.kubilis@vilgerts.com

Aivars Lošmanis, Dr.iur.

aivars.losmanis@vilgerts.com

Līga Šteinberga, Bac.iur.

līga.steinberga@vilgerts.com

1.1. Kapitāla prasības

Būtiskas izmaiņas, ko paredz jaunais likums, attiecas uz apdrošināšanas sabiedrību maksājspējas kapitāla un minimālā kapitāla prasību noteikšanu un izvērtēšanu. Jaunā kārtība tiks piemērota no 2016.gada 1.janvāra, kas nozīmē, ka līdz nākamā gada sākumam apdrošināšanas un pārapdrošināšanas sabiedrībām ir jānodrošina atbilstība jaunajai kapitāla prasību noteikšanas kārtībai.

Maksājspējas kapitāla prasība

Līdzšinējais regulējums paredzēja maksājspējas kapitāla aprēķinu, kas balstīts uz apdrošināšanas prēmiju apmēru. Saskaņā ar jaunā likuma noteikumiem maksājspējas kapitāla prasības aprēķinā tiek ņemts vērā arī tirgus risks, kredītrisks un operacionālais risks, kam apdrošinātājs vai pārapdrošinātājs tiek pakļauts. Līdz ar to jaunā regulējuma būtība saistīta ar plašāku maksāspēju ietekmējošu faktoru izvērtējumu.

Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas sabiedrībām noteikts arī pienākums maksājspējas kapitāla prasības aprēķinu veikt vismaz vienu reizi gadā, un tā rezultātus paziņot Finanšu un kapitāla tirgus komisijai (“Komisija”).

Sabiedrības iekšējais modelis

Likums paredz iespēju apdrošināšanas un pārapirošināšanas sabiedrībām maksātspējas kapitāla prasības aprēķināšanā izmantot pilnīgu vai daļēju pašas sabiedrības izstrādātu iekšējo maksātspējas izvērtēšanas modeli. Iekšējais modelis ir sabiedrības izstrādāts risku izvērtēšanas mehānisms, lai aprēķinātu maksātspējas kapitāla prasību, kura izmantošanas rezultātā tiek ņemti vērā attiecīgās apdrošināšanas sabiedrības nozīmīgākie riski un citi specifiski apstākļi, kas skar tieši konkrēto sabiedrību.

Lai izmantotu iekšējo modeli sabiedrības maksātspējas kapitāla prasības aprēķināšanā, vispirms ir nepieciešams saņemt Komisijas atļauju. Šādā gadījumā apdrošināšanas vai pārapirošināšanas sabiedrībai ir jāiesniedz pieteikums Komisijai, kas satur pierādījumus, ka izvēlētais iekšējais modelis atbilst normatīvo aktu prasībām. Kad Komisija ir pārliecinājusies par izvēlēto iekšējo modeļa atbilstību, kā arī par to, ka sabiedrības riska identifikācijas, apstiprināšanas, uzraudzības, vadības un ziņošanas sistēmas ir atbilstošas šīs sabiedrības komercdarbībai un riska profilam, tā izsniedz pieteikumā norādīto atļauju.

Tomēr arī pēc atļaujas iekšējā modeļa izmantošanai maksātspējas kapitāla prasības aprēķināšanā saņemšanas Komisija var būt tiesīga atbilstoši jaunā likuma noteikumiem pieprasīt, lai sabiedrība veic maksātspējas kapitāla prasības aprēķinu saskaņā ar likumā noteikto standarta formulu.

Minimālā kapitāla prasība

Minimālās pašu kapitāla prasības aprēķināšanas kārtība noteikta saskaņā ar Regulu Nr.2015/35, ar kuru papildināti 2009.gada 25.novembra direktīvas 2009/138/EK noteikumi, un tā nedrīkst būt mazāka par likumā noteikto absolūti minimālo pašu kapitāla vērtību:

- nedzīvības apdrošināšanas sabiedrībām – EUR 3,7 milj. vai EUR 2,5 milj. atkarībā no piedāvātajiem nedzīvības apdrošināšanas veidiem;
- dzīvības apdrošināšanas sabiedrībām – EUR 3,7 milj.;
- pārapirošināšanas sabiedrībām – EUR 3,6 milj.;
- kaptīvās pārapirošināšanas sabiedrībām¹ – EUR 1,2 milj.;
- sabiedrībām, kas veic gan dzīvības, gan nedzīvības apdrošināšanu – EUR 7,4 milj. vai EUR 6,2 milj. atkarībā no piedāvātajiem nedzīvības apdrošināšanas veidiem.

Pašu kapitāla nodrošināšana atbilstoši absolūti minimālajai kapitāla vērtībai ir priekšnoteikums apdrošināšanas vai pārapirošināšanas licences saņemšanai. Līdz ar to, ja pašu kapitāls ir zemāks par absolūti minimālo vērtību, apdrošināšanas licence netiek piešķirta. Ja licence ir piešķirta, taču apdrošināšanas sabiedrības darbības laikā pašu kapitāls samazinās līdz tādām apmēram, kas ir zemāks par noteikto absolūti minimālo vērtību, Komisijai saskaņā ar likuma noteikumiem, iespējams, būtu pamats licenci anulēt.

¹ Kaptīvās pārapirošināšanas sabiedrība ir pārapirošināšanas sabiedrība, kura, pirmkārt, pieder: a) finanšu komersantam, kurš nav apdrošināšanas vai pārapirošināšanas komersants, vai b) apdrošināšanas vai pārapirošināšanas grupai, vai to ne-finanšu komersantam; un, otrkārt, kuras mērķis ir pārapirošināšanas nodrošināšana tikai a) tā komersanta vai to komersantu riskiem, kam tā pieder, vai b) tikai tās grupas komersantam vai komersantiem, kuras dalībniece ir kaptīvās pārapirošināšanas sabiedrība.

“[...] arī pēc atļaujas iekšējā modeļa izmantošanai maksātspējas kapitāla prasības aprēķināšanā saņemšanas Komisija var būt tiesīga atbilstoši jaunā likuma noteikumiem pieprasīt, lai sabiedrība veic maksātspējas kapitāla prasības aprēķinu saskaņā ar likumā noteikto standarta formulu.”

Minimālā kapitāla prasība tiek aprēķinātā saskaņā ar Regulu Nr.2015/35, un tā nedrīkst būt mazāka par 25% no sabiedrības maksātspējas kapitāla prasības. Minimālās kapitāla prasības aprēķinu nepieciešams veikt vismaz reizi ceturksnī, un tas iesniedzams Komisijai.

Ja minimālā kapitāla prasība neatbilst likuma noteikumiem, sabiedrībai ir jāsniedz Komisijai informācija par neatbilstības iemesliem. Šādā gadījumā sastādāms plāns pašu kapitāla atjaunošanai līdz minimālajai kapitāla prasībai, kas izpildāms 3 mēnešu laikā.

Komisija anulē sabiedrības darbībai izsniegto licenci, ja apdrošināšanas vai pārāpdrošināšanas sabiedrība neievēro minimālo kapitāla prasību un Komisija uzskata, ka plāns izmantojamā pamata pašu kapitāla atjaunošanai līdz minimālajai kapitāla prasībai ir neatbilstošs, vai attiecīgā sabiedrība neievēro minēto plānu triju mēnešu laikā pēc tam, kad konstatēta neatbilstība minimālajai kapitāla prasībai. Minētajā gadījumā likums tieši neparedz atkārtotu iespēju sabiedrībai pārkāpumu novērst un Komisijai ir pienākums licenci anulēt.

1.2. Apdrošināšanas līgumu nodošana

Attiecībā uz apdrošināšanas līgumu (apdrošināšanas portfeļa) nodošanu jaunajā likumā atspoguļota līdz šim piemērotā nodošanas kārtība, taču jaunais regulējums papildināts ar norādi uz portfeļa nodevēja un ieguvēja atbildību.

Līgumu nodošanas rezultātā par visām saistībām, kas izriet no šiem līgumiem, atbild apdrošināšanas portfeļa ieguvējs. Apdrošināšanas līgumu nodošanai nav piemērojami noteikumi par ieguvēja un nodevēja solidāro atbildību, kas saskaņā ar Komerclikuma 20.panta pirmo daļu noteikta uzņēmuma pārejas gadījumā un kā rezultātā ir iespējams prasīt saistību izpildījumu gan no ieguvēja, gan nodevēja.

Arī par apdrošināšanas līgumiem, kas nodoti apdrošināšanas sabiedrības sadalīšanas procesā, pretēji Komerclikuma 351.panta noteikumiem par reorganizācijā iesaistīto sabiedrību solidāro atbildību atbild tikai iegūstošā apdrošināšanas vai pārāpdrošināšanas sabiedrība.

Likumā uzsvērts, ka apdrošināšanas portfeļa nodošanai nav nepieciešams saņemt citu šo līgumu daļībnieku piekrišanu, kā arī līgumu nodošanas gadījumā ar šiem līgumiem saistīto ziņu sniegšana saistību pārņēmējam nav uzskatāma par konfidencialitātes vai datu aizsardzības prasību neievērošanu.

1.3. Komisijas lēmumu pieņemšanas termiņš

Izmaiņas jaunajā regulējumā saistītas arī ar termiņu, kādā Komisija pieņem lēmumu par licences piešķiršanu apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas sabiedrībām, kā arī ne-dalībvalsts apdrošinātājiem apdrošināšanas darbības veikšanai. Minētais lēmums līdz jaunā regulējuma piemērošanai bija jāpieņem 3 mēnešu laikā, taču no nākamā gada 1.janvāra Komisija lēmumu par licences piešķiršanu pieņems 6 mēnešu laikā.

Tāpat 6 mēnešu termiņš paredzēts arī lēmuma pieņemšanai par atļauju izmantot iekšējo modeli maksātspējas kapitāla prasības aprēķināšanai un noteikšanai. Norāde uz šo termiņu likumā ietverta, lai informētu lēmuma adresātus, ka administratīvās lietas izskatīšanas termiņi šajos jautājumos atšķiras no vispārējā regulējuma administratīvajā procesā iestādē.

“Komisijai [...] būs tiesības uzlikt par pienākumu apdrošināšanas sabiedrības akcionāru sapulcei, padomei vai valdei atsaukt no amata valdes vai padomes locekli, iekšējā audita dienesta vadītāju, ne-dalībvalsts apdrošinātāja filiāles vadītāju, kā arī jebkuru citu personu, kas, rīkojoties sabiedrības vārdā, var radīt attiecīgajai sabiedrībai civiltiesiskas saistības.”

1.4. Pārstāvju atbildība un atsaukšana

Saskaņā ar Apdrošināšanas un pārapsedrošināšanas likumu par tajā ietverto noteikumu, kā arī citu apdrošinātāju un pārapsedrošinātāju darbību regulējošo normatīvo aktu prasību neievērošanu pilnībā atbildīga ir apdrošināšanas vai pārapsedrošināšanas sabiedrības valde.

Pārkāpuma gadījumā Komisijai no nākamā gada 1.janvāra būs tiesības uzlikt par pienākumu apdrošināšanas sabiedrības akcionāru sapulcei, padomei vai valdei atsaukt no amata valdes vai padomes locekli, iekšējā audita dienesta vadītāju, ne-dalībvalsts apdrošinātāja filiāles vadītāju, kā arī jebkuru citu personu, kas, rīkojoties sabiedrības vārdā, var radīt attiecīgajai sabiedrībai civiltiesiskas saistības. Gadījumā, ja minētā pienākuma uzlikšana sabiedrībai ir saistīta normatīvo tiesību aktu pārkāpumu konstatēšanu, tas var radīt atsaukamās personas atbildības pret sabiedrību vai tās kreditoriem risku, kā arī šādam lēmumam var būt zināma prejudiciāla nozīme, ja rodas strīds par minēto personu civiltiesisko atbildību par radītajiem zaudējumiem vai tiesisko attiecību ar sabiedrību izbeigšanu.

2. GROZĪJUMI CIVILPROCESA LIKUMA CIVILĀS TIESVEDĪBAS PAMATNOTEIKUMU SADAĻĀ

Risinot strīdus tiesas ceļā, jāņem vērā izmaiņas Civilprocesa likumā, kas var gan ietekmēt jau esošās tiesvedību lietas vai kam var būt nozīme, ceļot jaunas prasības tiesā.

Ir noteikts jauns civilprocesa princips, proti, *“puses, trešās personas un pārstāvji pārstāvam vārdā sniedz tiesai patiesas ziņas par faktiem un lietas apstākļiem”*. Sākotnējais likuma grozījumu projekts paredzēja arī pienākumu sniegt patiesus paskaidrojumus, taču pēc otrā lasījuma Saeimas juridiskais birojs ierosināja šos vārdus izslēgt. Ņemot vērā to, ka saskaņā ar Civilprocesa likumu pušu un trešo personu paskaidrojumi ietver ziņas par faktiem, tad secināms, ka minētais princips arī zināmā mērā attiecināms uz lietas dalībnieku sniegtajiem paskaidrojumiem.

Civilprocesa likuma noteikumi papildināti ar tiesas pienākumu rakstveidā brīdināt personas, kuras piedalās lietas izskatīšanā, par to, ka lietas materiālos ir ietverta informācija, kas atzīstama par komercnoslēpumu. Tādējādi tiesa brīdina personas arī par pienākumu glabāt komercnoslēpumu un par atbildību, kas paredzēta par tā izpaušanu. Ievērojot minēto, Civilprocesa likumā *expressis verbis* ir ietverts komercnoslēpuma aizsargāšanas princips, kas var palīdzēt lietas dalībniekiem aizsargāt komerciāli sensitīvu informāciju arī lietas iztiesāšanas gaitā un savas tiesiskās intereses tiesību aizskāruma gadījumā.

Būtiskas izmaiņas ir veiktas regulējumā par tiesvedībā pieņemtās lietas nodošanu citai tiesai lietas ātrākas izskatīšanas nodrošināšanai. Iepriekš bija noteikts, ka pirmās instances tiesa var ierosināt nodot izskatīšanai citai tās pašas instances tiesai tās izskatīšanā esošu prasības tiesvedības lietu, ja lietas izskatīšana pēc būtības nav uzsākta un tā rezultātā var panākt tās ātrāku izskatīšanu. Lietas nodošana nebija piemērojama tādā prasības tiesvedībā, kurā piekritība noteikta saskaņā ar prasītāja izvēli, piemērota izņēmuma piekritība vai līgumiskā piekritība. Saskaņā ar Civilprocesa likuma grozījumiem tiesai no šī gada 26.maija ir tiesības ierosināt lietas nodošanu arī gadījumā, ja piekritība tiesai ir noteikta saskaņā ar prasītāja izvēli vai ir piemērota izņēmuma piekritība. Tādējādi lietas nodošana nav iespējama tikai līgumiskās piekritības gadījumā. Savukārt, ja piekritība noteikta

“Civilprocesa likumā *expressis verbis* ir ietverts komercnoslēpuma aizsargāšanas princips, kas var palīdzēt lietas dalībniekiem aizsargāt komerciāli sensitīvu informāciju arī lietas iztiesāšanas gaitā un savas tiesiskās intereses tiesību aizskāruma gadījumā.”

saskaņā ar prasītāja izvēli vai ir piemērota izņēmuma piekritība, tiesa lietas izskatīšanu var nodot citai tiesai tikai pēc prasītāja rakstveida lūguma.

Civilprocesa likums precizēts, norādot, ja prasību noraida, atstāj bez izskatīšanas vai ja prasītājs atsakās no prasības, tiesas izdevumi, kas nav samaksāti iepriekš, piespriežami no prasītāja valsts ienākumos. Taču, ja prasītājs neuztur savus prasījumus, jo atbildētājs tos pēc prasības iesniegšanas labprātīgi apmierinājis, tiesas izdevumus valsts ienākumos piedzen no atbildētāja. Līdz ar to likumdevējs papildinājis gadījumu uzskaitījumu, kuros tiesas izdevumi piedzenami no prasītāja un kuros – no atbildētāja par labu valstij. Ja, piemēram, atbildētājs tiesvedības gaitā savas saistības labprātīgi izpildījis, tad valsts nodeva un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi piedzenami valsts ienākumos no atbildētāja.

3. JAUNUMI AUGSTĀKĀS TIESAS JUDIKATŪRĀ

Būtiska atziņa attiecībā uz materiālo tiesību normu piemērošanas izvērtējuma sekām ietverta nesen publicētajā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 29.jūnija spriedumā lietā Nr. SKC-89/2015.

Augstākā tiesa atzinusi, ka, ja tiesa piemērojusi tiesību normu, kura konkrētajā gadījumā nebija jāpiemēro, taču tas nav novedis pie lietas nepareizas izspriešanas pēc būtības, kasācijas instances tiesa spriedumu uz šā pamata neatceļ, bet izskaidro attiecīgo tiesību normu piemērošanas jautājumus. Tas nozīmē, ka, ja spriedums pārsūdzēts un konstatētais materiālo tiesību normas pārkāpums nav tāds, kas mainītu lietas iznākumu, kasācijas instances tiesai nav pienākuma atcelt spriedumu un nodot lietu atkārtotai izskatīšanai zemākas instances tiesai. Tādējādi ievērota gan likumdevēja griba, gan taisnīguma un lietu izskatīšanas efektivitātes apsvērumi.

NOBEIGUMS

Iespējams, ka no jaunās apdrošināšanas sektora uzraudzības sistēmas galvenokārt ieguvēji būs apdrošinātāju klienti, jo kapitāla prasības aprēķina kārtība kopumā vērsta uz to, lai nodrošinātu, ka apdrošināšanas sabiedrības būtu spējīgas pildīt savas saistības. Vērojot kopējo situāciju apdrošināšanas tirgū, secināms, ka apdrošināšanas sabiedrības arvien stingrāk izvērtē apdrošināšanas atlīdzību izmaksu. Tas savukārt var novest pie strīdiem, kurus var nākties risināt tiesas ceļā Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

Strīdu risināšanu tiesā var ietekmēt nesenie grozījumi Civilprocesa likumā, kas galvenokārt ir vērsti uz lietas dalībnieku disciplīnas un godprātības nodrošināšanu un procesa efektivizāciju civilās tiesvedības gaitā, kam var būt nozīmē gandrīz visās civillietās un kas var ietekmēt līdzšinējo tiesvedības praksi.

Kā nozīmīgs solis tiesu procesa paātrināšanā vērtējama Augstākās tiesas atziņa, ka ne katrs materiālo tiesību normu pārkāpums var būt pamats kasācijas instances tiesai spriedumu atcelt un jāvērtē šī pārkāpuma iespējamā ietekme uz lietas iznākumu kopumā.

“[...] ja tiesa piemērojusi tiesību normu, kura konkrētajā gadījumā nebija jāpiemēro, taču tas nav novedis pie lietas nepareizas izspriešanas pēc būtības, kasācijas instances tiesa spriedumu uz šā pamata neatceļ, bet izskaidro attiecīgo tiesību normu piemērošanas jautājumus.”

Zvērinātu advokātu birojs VILGERTS

Mēs esam viens no vadošajiem reģionālajiem advokātu birojiem. Mūsu biroji ir Latvijā, Igaunijā, Lietuvā un Baltkrievijā. Mēs palīdzam vietējiem un starptautiskiem klientiem vienkāršās un ļoti sarežģītās lietās. Klientu lietas uztveram personīgi un piedāvājam efektīvus risinājumus mērķa sasniegšanai.

Mēs esam vairāk nekā 20 juristi ar spēcīgu akadēmisko izglītību un izpratni par komercdarbību. VILGERTS birojs Rīgā, Latvijā, kas izveidots 2008.gadā, ir mūsu advokātu biroja aizsākšanās vieta. Mūsu birojs Latvijā ieņem vadošu lomu lielākajā daļā biznesa tiesību nozaru.

Informējam arī, ka 2015.gada 20.oktobrī pulksten 13.30 Hotel Bergs (Elizabetes iela 83/85) VILGERTS sadarbībā ar KPMG rīkos semināru "DATU AIZSARDZĪBAS REFORMA 2016" par gaidāmo Vispārējo datu aizsardzības regulu. Lai pieteiktos vai saņemtu vairāk informācijas par semināru, lūdzu, rakstiet uz latvia@vilgerts.com.

Apdrošināšanas un strīdu risināšanas prakses grupa

Lāsma Freiberga
+371 29 744 945
lasma.freiberga@vilgerts.com

Jānis Kubilis
+371 26 349 255
janis.kubilis@vilgerts.com

Līga Šteinberga
+371 22 320 020
liga.steinberga@vilgerts.com

Aivars Lošmanis
+371 29 613 453
aivars.losmanis@vilgerts.com

Kontakinformācija

Latvija:	Elizabetes iela 33, LV-1010, Rīga	latvia@vilgerts.com
Lietuva:	Vilniaus g. 31, LT-01402, Viļņa	lithuania@vilgerts.com
Igaunija:	Tõnismägi 3A, 10119, Tallina	estonia@vilgerts.com
Baltkrievija:	Timiryazeva 72, 6.stāvs, 220035, Minska	belarus@vilgerts.com